

Mustafa Necati Karaer'in Şiiri

Yard. Doç. Dr. Hulusi Geçgel

Mustafa Necati'nin çocukluk yılları, kış geceleri yakacağı bol evlerde toplanılarak, halk hikâyeleri ve masalların anlatıldığı, Karacaoğlan'dan koşmaların ve türkülerin çalınıp söylendiği bir çevrede geçmiş, sanatçının ilkokul ikinci sınıftan vefatına kadar kesintisiz olarak şiir yazmasında, böyle bir "mahalle atmosferi"nin büyük rolü olmuştur.

Şahsî bir üslûba ulaşıncaya kadar, şiirinin iç ve dış yapısında yoğun çalışmalar yapan Karaer'in şiir hayatını, "hazırlık" ve "olgunluk" devresi olmak üzere iki döneme ayırmak mümkündür.

1938-1950 yılları arasında yazılan ve iç ve dış yapı özellikleri henüz şahsî bir terkibe ulaşamayan şiirler, "hazırlık devresi" ürünleri olarak değerlendirilebilir. Şair, üslûp arayışı içinde olduğu bu şiirlerinde vezin, kafiye ve nazım birimi gibi -şiirinin henüz şekil yapısını kuran- unsurları geleneğin güçlü etkisi altında kullanır. Şiirinin iç ve dış yapısı zamanla gelişen sanatçı, halk şiirini taklit etmekten kurtularak bilinçli bir senteze dayalı, şahsî bir üslûba ulaşır. Bu dönemin sonlarında şekil ve içerik, şiirin iki ayrı unsuru olarak kalmamış, estetik bir terkibe kavuşarak "ahenkli bir bütün" halini almıştır.

Sanatçının 1950'den sonra yazdığı şiirler ise, artık şahsiyet oluşumunun tamamlandığı "Mustafa Necati Karaer" damgasını taşıyan "olgunluk dönemi" ürünleridir. Önceleri genellikle halk şiiri tarzında manzumeler yazan şair, gelinen bu aşamada, şiirinin iç ve dış yapısını şahsî üslûp anlayışına göre kendisi kurmaya başlamıştır.

Düşük oranda da olsa, olgunluk dönemi şiirlerinde geleneğe ait nazım şekillerini aynen ya da üzerinde değişiklikler yaparak kullanan şair, şahsî üslûp özelliklerini asıl ortaya koyan şiirlerini, çoğunlukla (%80'in üzerinde) "serbest düzenli nazım şekilleri"yle yazmıştır. Eşit sayılı mısralardan meydana gelen bentlerle ve kuralları geleneğe bağlı veya şair tarafından belirlenmiş kafiye örgüsüyle oluşturulan bu nazım şekilleri, serbest vezinle esnetilmiş ve Mustafa Necati Karaer'in şahsî üslûbunu oluşturmuştur. Nazım birimi ve kafiye

ile kurallara bağlanırken serbest vezinle sınırları genişleyen bu şiir anlayışı, şairin olgunluk dönemi şiirinin şekil yönünden temel özelliklerini meydana getirmektedir.

Mustafa Necati'nin olgunluk dönemi şiirlerinde yerleşerek üslûbunun orijinalliğini sağlayan ve edebî şahsiyetinin en belirgin özelliklerinden biri olan özel duyuş tarzı, şiirinin her döneminde "yalnızlık, can sıkıntısı, hüzn, korku ve ölüm" temalarıyla -karanlık bir ruh tablosu halinde- ortaya çıkmıştır.

Şiirlere hâkim olan bu karanlık ruh tablosu, şairin çocukluk yıllarına kadar uzanan bir alt yapıya dayanır. Vefat eden babasının acısına henüz ortaokul birinci sınıf öğrencisiyken katlanmak zorunda kalan Karaer, II. Dünya Savaşı'nın ülkemizde meydana getirdiği ekonomik darboğazı, yetim bir çocuk olarak yakından yaşar.

Sanatçı eğitimini askerî okullarda tamamlamak üzere aile ocağından ayrılarak başka şehirlere gitmiş ve böylece, o dönem şiirlerindeki "gurbet acısı, sıla özlemi" gibi duygular hâkim temalar haline gelmiştir.

Mustafa Necati, hayatının büyük kısmında, nedeni kesin olarak teşhis edilemeyen mide ağrısından şikâyetçi olmuş, biri çok ağır olmak üzere iki ameliyat geçirdiği haldebu ağrıdan kurtulamamıştır. Sanatçının şiirinde"ölüm" teması nın yoğun olmasında, yaşamış olduğu bu sağlık probleminin izlerini görmek mümkündür. Çocukluk yıllarında çekilen sıkıntılara, sağlık problemi de katıldığında, şiirlerindeki karamsar ruh tablosunun açıklanması kolaylaşmaktadır. Zira, "aile, çevre ve okul"un kişilik oluşumunda ne derece rol oynadıkları, beden sağlığı ile ruh sağlığı arasında nasıl bir denge kurulduğu, ilgili bilim dallarınca aydınlığa kavuşturulmuştur.

Mustafa Necati'nin üslûbunu kuran unsurlar arasında, zengin muhayyilesinin önemli bir yeri vardır. Çocukluk ve gençlik yıllarını "hikâye ve masal" atmosferinin hâkim olduğu bir çevrede geçiren şair, edebî faaliyetinin her aşamasında bu zengin ve köklü kaynaktan yararlanmasını iyi bilmiştir.

Karaer, şiirin ham maddesi olan dilin, aynı zamanda toplumun fertleri arasında anlaşmayı sağlayan sosyal bir görev olduğunu, sadeleştirme hareketlerinin bilimsel temeller üzerinde yapılması gerektiğini her fırsatta dile getirir.

Sanatçı, dilimize başka dillerden geçmiş, ancak Türkçeye mal olmuş kelimelerin tasfiye edilmesine her zaman karşı çıkmıştır. Şairin kökeni ne olursa olsun, dilimizdeki yabancı kelimeler karşısındaki tavrı, "Genç Kalemler" in "Yeni Lisan" prensibi ile uygunluk gösterir.

Mustafa Necati'nin şiirlerinde kelime kadrosu, %78 oranında Türkçe, %22 oranında da yabancı kökenli kelimelerden oluşmaktadır. Bunlar, -gerek Türkçe, gerek yabancı kökenli olsun- halkın büyük bir kesimi tarafından bilinen ve günlük hayatta da kullanılan, yaşayan kelimelerdir.

Şiir, temel malzemesi olan dilden seçmeler yapılarak meydana getirilen bir kompozisyonudur. Gerçi, her türdeki edebî eserin temel malzemesi dildir. Ancak, bu temel malzeme, şiir için çok daha şahsî ve özel olarak kullanılmayı gerektirir. Kelimeler, şiirdeki yerlerini sadece "anlam" değil, "ses" yapıları da değerlendirilerek alırlar. Böyle bir yapı içinde birbirleriyle temasa geçen kelimeler, ses ve anlam kompozisyonundan doğan bir iç ahenk meydana getirirler ki, şiiriyeti sağlayan asıl unsur da budur.

Dilin "şahsî ve özel" bir şekilde kullanılması "üslûp"u doğurmaktadır. Şahsî üslûp sahibi her şair gibi Mustafa Necati de, duygu, düşünce ve hayallerini dilden süzmeler yaparak seçtiği kelimelerle, kendine has, sağlam bir şekil yapısı içinde dile getirmiştir.

Şiir dili, etki gücünü daha çok "ses" unsurundan alır. Mustafa Necati'nin üslûbunda, hem anlamı güçlendirmek, hem de musiki sağlayabilmek amacıyla kelime, kelime grubu ve mısra tekrarları özel bir yere sahiptir. Sanatçı, olgunluk devresinde ulaştığı mısra uzunlukları belirli bir ritme bağlı olmayan serbest vezinli şiir yapısı içinde, ritm unsuru olarak tekrarlardan bilinçli bir şekilde yararlanmıştır.

Sanatçının uzun bir arayış devresinden sonra karar kıldığı serbest vezinle kurulan şiir yapısı içinde, bir ahenk unsuru olarak kafiyenin önemli bir yeri vardır. Şair, kafiyenin ses tekrarı yoluyla doğurduğu musiki değeri yanında, "bünyesinde bulunduğu kelimenin anlamını destekleyerek, daha etkili kılabilme" özelliğinden de geniş ölçüde yararlanabilmiştir.

Gençlik dönemi ürünlerini, Garipçilerin şiiriyeti sağlayan ne varsa attıkları 1940'lı yıllarda halk şiiri tarzında yazan Mustafa Necati, giderek, geçmişle bugünü kaynaştıran bir şiir anlayışına ulaşmış ve senteze dayalı, orjinal bir kompozisyon meydana getirmiştir.

Şiiri meydana getiren unsurlardan biri de, "hayal"dir. Sanatçılar, zengin, kuvvetli ve çok yönlü tahayyül yetenekleri sayesinde, dış dünyadaki varlıkları ve olayları-dugu ve düşüncelerini de katarak;teşbih, istiare ve mecazlarla-daha farklı gösterebilme (imajlaştırma)yeteneğine sahip insanlardır. Sanatkârın hayal unsurlarını kullanmada gösterdiği orjinallik, şahsî üslûbu kuran temel unsurlardan biridir.

Üslûbu üzerinde yapılan çalışmalar gösteriyor ki, Mustafa Necati, hayal dünyası zengin bir şairdir ve şiir üslûbunu kuran unsurlar arsında zengin"muhayyile"sinin önemli bir yeri vardır. Şair,duygu ve düşüncelerini kendine has (özellikle sevgili ve zaman etrafında geliştirilen) imajlarla süsleyerek, muhtevayı şiir sınırları içinde ele almayı başarabilmiş ve 1950 sonrasında gelişen Türk şiirinde önemli bir yere sahip olabilmıştır.